

ПАМ'ЯТКА

для населення, сільськогосподарських підприємств, установ та організацій,
приватних господарств
щодо забезпечення дотримання основних вимог законодавства
під час проведення робіт із пестицидами та агрохімікатами

НОРМАТИВНА БАЗА

Державна політика України в сфері діяльності, пов'язаної з пестицидами, базується на:

- пріоритетності збереження здоров'я людини і охорони навколишнього середовища по відношенню до економічного ефекту від застосування пестицидів;
- безпеці для здоров'я людини і навколишнього середовища під час виробництва, випробування і застосування пестицидів за умови дотримання *вимог, встановлених державними стандартами, санітарними нормами, регламентами та іншими* нормативно - правовими актами.

Основні документи, які регулюють транспортування, зберігання та застосування пестицидів та отрутохімікатів це:

- Закон України «Про пестициди і агрохімікати»;
- Закон України «Про захист рослин»;
- Закон України «Про бджільництво»;
- Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»;
- Державні санітарні правила «Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві (ДСП 8.8.1.2.001-98), затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України 03.08.1998 №1;
- Державні санітарні правила авіаційного застосування пестицидів і агрохімікатів у народному господарстві України, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України 18.12.1996 № 382;
- Інструкція щодо попередження та ліквідації хвороб і отруєнь бджіл, затвердженої наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини від 30.01.2001 № 9,
- Інструкція з профілактики та встановлення факту отруєння бджіл засобами захисту рослин, затверджена Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 19.02.2021 № 338, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 04 березня 2021 р. за № 283/35905.

Ці документи є частиною законодавства України та обов'язкові для дотримання підприємствами, установами і організаціями, незалежно від форми власності, та особами, що проводять будь-які дії з пестицидами. Порухення вимог нормативно-правових актів тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством України.

ЗАСТОСУВАННЯ ПЕСТИЦИДІВ

Згідно з Державними санітарними правилами «Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві» (ДСП 8.8.1.2.001-98), завчасно, але не менше чим за дві доби до початку проведення кожної хімічної обробки суб'єкти підприємницької діяльності повинні сповіщати голів сільських, селищних міських рад, об'єднаних територіальних громад, власників суміжних сільськогосподарських угідь та об'єктів про місця, строки і методи застосування пестицидів та агрохімікатів.

Відповідно до пункту 7 розділу 2 Інструкції з профілактики та встановлення факту отруєння бджіл засобами захисту рослин, доведення змісту завчасного повідомлення до відома власників пасік здійснюється шляхом його опублікування на офіційній інтернет-сторінці органів місцевого самоврядування або в засобах масової інформації місцевого рівня або оголошення завчасного повідомлення по радіо та/або телебаченню місцевого рівня, а також шляхом його надсилання особистим повідомленням на телефон чи на електронну адресу, зазначені під час реєстрації або кочівлі пасіки.

Обробка рослин та інших об'єктів повинна здійснюватися суворо за показаннями з обов'язковим врахуванням економічної межі шкідливості, ступеню розвитку хвороб рослин і бур'янів, а також прогнозу погоди.

Місцеві органи державної виконавчої влади разом з іншими зацікавленими підприємствами і установами організують та проводять заходи щодо санітарно-гігієнічного та медичного забезпечення робіт, пов'язаних з застосуванням пестицидів.

Всі роботи з пестицидами слід проводити в ранкові (до 10) і вечірні (18-22) години при мінімальних висхідних повітряних потоках.

Як виняток, допускається проведення обробок у денні години у похмурі і прохолодні дні з температурою навколишнього повітря нижче +10°C.

Виконання авіаційних робіт по застосуванню пестицидів у сільському і лісовому господарстві повинно здійснюватися у відповідності до вимог Державних санітарних правил авіаційного застосування пестицидів і агрохімікатів у народному господарстві України.

Авіаційно-хімічні роботи погоджуються установами Держпродспоживслужби і Мінекобезпеки не пізніше, чим за 10 діб до початку робіт.

Замовник авіаційно-хімічних робіт за три дні до початку авіаційних обробок зобов'язаний оповістити населення даної місцевості (по радіо, телебаченню, в пресі) про місце, терміни і час проведення авіаційних обробок пестицидами та встановити спеціальні попереджувальні знаки безпеки, із зазначенням кінцевого терміну очікування, на відстані 300 м від оброблюваних площ.

Забороняються авіахімічобробки пестицидами всіх груп токсичності ближче:

- а) 5 км від місця постійного перебування медоносних пасік;
- б) 2 км від рибогосподарських водойм, відкритих джерел водопостачання, місць випасу домашніх тварин, об'єктів природно-заповідного фонду (заповідників, національних парків, ботанічних і зоологічних заказників і т. п.);

в) 1 км від населених пунктів, тваринницьких і птахівничих ферм, а також посівів сільськогосподарських культур, які вживаються в їжу без термічної обробки (цибуля на перо, селера, кріп, огірки, томати, полуниця, малина, інше), садів, виноградників і місць проведення інших сільськогосподарських.

Обприскування вентиляторними і штанговими обприскувачами допускається при швидкості вітру до 3 м/с (дрібнокрапельне) і 4 м/с (крупнокрапельне).

Застосування гербіцидів із поливною водою шляхом дощування (гербігація) допускається при швидкості вітру до 4 м/с.

У період проведення робіт у радіусі 200 м від меж ділянок, що обробляються, повинні бути встановлені попереджувальні написи.

Зона санітарного розриву від населених пунктів, тваринницьких комплексів, місць проведення ручних робіт по догляду за сільгоспкультурами, водойм і місць відпочинку при вентиляторному обприскуванні повинна бути не менше 500 м, при штанговому і гербігації дощуванням - 300 м. При застосуванні аерозольних генераторів регульованої дисперсності санітарно-захисні зони повинні відповідати вимогам, зазначеним в інструкції для даного виду апаратури; обробка посівів у цих зонах допускається при напрямку вітру від населених пунктів і інших об'єктів, що підлягають санітарному захисту.

Проведення сільськогосподарських робіт на ділянках, де були застосовані пестициди, і допуск на них людей **дозволяється тільки після закінчення строків, що гарантують їх безпеку** у відповідності до «Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні», Додатків до «Переліку...», інструкцій з безпечного застосування пестицидів, регламентів зазначених в переліку Державних гігієнічних нормативів «Допустимі рівні вмісту пестицидів у сільськогосподарській сировині, харчових продуктах, повітрі робочої зони, атмосферному повітрі, воді водоймищ, ґрунті» та в доповненнях до нього. Ці строки регламентовані з урахуванням фізико-хімічних властивостей пестицидів, кумулятивних властивостей, токсичності, віддалених ефектів, стійкості в навколишньому середовищі, умов застосування, препаративних форм, видових особливостей рослин і фази їх розвитку, характеру робіт, що виконуються та ін. При цьому враховується (для кожного конкретного препарату) можливе надходження в зону дихання працюючих парів пестицидів або їх метаболітів, ґрунтового пилу, який містить токсичні речовини, резорбцію хімічних речовин крізь шкіру при контакті з рослинами, а також подразнюючу дію пестицидів.

УВАГА!

Не допускається випас худоби та птиці, а також сінокіс на оброблених пестицидами ділянках на протязі періоду, визначеного «Переліком пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні».

Під час роботи з препаратами забороняється курити, пити, вживати їжу.

У разі потрапляння пестициду на шкіру потрібно змити струменем води, краще з милом, або зняти за допомогою тканини, а потім промити шкіру достатньою кількістю води.

При надходженні пестициду в очі необхідно негайно добре промити їх достатньою кількістю води, після чого звернутися за лікарською допомогою.

При отриманні звернень від громадян щодо порушення застосування пестицидів потрібно ініціювати комісійний розгляд за участю представників органів виконавчої влади, Національної поліції та Головного управління Держпродспоживслужби в Тернопільській області.

До роботи з пестицидами допускаються особи, що пройшли медичний огляд, спеціальну підготовку, мають посвідчення про право роботи з пестицидами та наряд на виконання робіт з пестицидами.

До роботи з пестицидами заборонено допускати осіб, які не досягли 18-річного віку, вагітних і жінок, що годують груддю. Діти шкільного та дошкільного віку не допускаються до роботи з пестицидами і на оброблених ними площах.

Особи, що контактують із пестицидами (транспортування, зберігання, фасування, навантаження, розвантаження, приготування робочих розчинів, заправка апаратури, протруювання і сівба посівного матеріалу, його фасування, транспортування і зберігання, навантаження і розвантаження, а також фумігація, обприскування, обпилювання, внесення в ґрунт, дезінсекція, дератизація та ін.) зобов'язані використовувати справні засоби індивідуального захисту відповідно до ступеню небезпечності пестициду, рекомендованих заходів безпеки при виконанні дій з препаратами та вимог інструкцій по їх безпечному застосуванню.

Зберігання пестицидів допускається тільки в спеціально призначених для цього складах.

Ширина санітарно-захисних зон для базисних складів встановлюється в залежності від їхньої місткості:

до 20 т	-	200 м
21-50 т	-	300 м
51-100 т	-	400 м
101-300 т	-	500 м
301-400 т	-	600 м
401-500 т	-	700 м
понад 500 т	-	1000 м

Правила застосування пестицидів і агрохімікатів у сільському господарстві і для населення

Громадянам, які займаються вирощуванням сільськогосподарських культур на власних присадибних ділянках, для правильного та безпечного використання засобів захисту рослин на присадибних та дачних ділянках слід дотримуватись основних правил:

- для обробки індивідуальних садів і городів в межі населеного пункту застосовувати препарати, які дозволені для роздрібного продажу населенню згідно з «Переліком пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні»;

- купувати засоби захисту рослин необхідно у офіційних дистриб'юторів або спеціалізованих магазинах. Упаковка повинна бути заводською, мати захисні елементи (голограми, захисні плівки, номер партії тощо);

- зберігати препарати в закритих оригінальних упаковках в добре вентиляваному захищеному від сонця і вологи місці при температурі не нижче 0 °С та не вище +35 °С. Зберігати засоби захисту рослин окремо від продуктів харчування, кормів для тварин, питної води і різних предметів та матеріалів господарського призначення;

- не допускати можливості доступу до препаратів дітей, домашніх тварин;

- під час роботи з засобами захисту рослин не палити, не вживати напої та їжу;

- дотримуватись загальних вимог індивідуального захисту органів дихання та очей, шкіри рук, після проведення робіт ретельно мити з милом руки, інші відкриті ділянки тіла та змінити одяг;

- роботи з засобами захисту рослин проводити в ранні ранкові (до 10) і вечірні години при мінімальних висхідних повітряних потоках (3- 4 м/с);

- дотримуватись інструкцій щодо приготування розчинів;

- при потраплянні препарату або його розчину на шкіру – зняти забруднений одяг, промити уражену ділянку теплою водою з милом або слабким содовим розчином, при потраплянні в очі – ретельно промити їх великою кількістю води;

- у разі підозри на отруєння відразу звернутися до лікаря, показати лікарю етикетку від препарату або повідомити, яким засобом проводилась обробка.

При проведенні обробок індивідуальних садів і городів засобами захисту рослин, необхідно дотримуватися вимог статті 103 Земельного кодексу України, відповідно якої власники та землекористувачі земельних ділянок повинні обирати такі способи використання земельних ділянок відповідно до їх цільового призначення, при яких власникам, землекористувачам сусідніх земельних ділянок завдається найменше незручностей (в т.ч. неприємні запахи).

У відповідності до статті 104 Земельного кодексу України, власники та землекористувачі земельних ділянок можуть вимагати припинення діяльності на сусідній земельній ділянці, здійснення якої може призвести до шкідливого впливу на здоров'я людей, тварин, на повітря, земельні ділянки та інше.

Дотримання вищезазначених правил є запорукою збереження власного здоров'я та попередження забруднення навколишнього природного середовища!

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖПРОДСПОЖИВСЛУЖБИ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ НАГАДУЄ:

Юридичні та фізичні особи, які проводять діяльність, що впливає або може вплинути на стан бджіл, зобов'язані забезпечити їх охорону, дотримуватись діючих нормативно-правових актів, що передбачають охорону бджіл від отруєння, а саме: ст.30, 37-40 Закону України «Про бджільництво» від 22.02.2000р. №1492-III (зі змінами), розділу 7 Інструкції щодо попередження та ліквідації хвороб та отруєнь бджіл, затвердженої Наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини від 30.01.2001р. №9. Також в Україні діє Інструкція щодо профілактики отруєння бджіл пестицидами.

Юридичні та фізичні особи, які застосовують хімічні засоби захисту рослин (ХЗЗР) під час цвітіння медоносних рослин, згідно статті 37 Закону України «Про бджільництво» зобов'язані не пізніше, ніж за три доби до початку обробки, попередити про це пасічників, пасіки яких знаходяться на відстані 10 км від оброблених площ письмовим повідомленням, а також по радіо чи місцеву пресу.

При цьому повідомити точну дату обробки, територію і культури, що будуть обробляться, назву препарату, форми і методи його застосування, ступінь і терміни дії токсичності препарату і вказівку щодо терміну ізолювання бджіл. Власники пасік повинні обов'язково зареєструватись в територіальній громаді, на території якої вони знаходяться, своєчасно інформувати громади, сусідні господарства про місця перебування своїх пасік на стаціонарі і при перевозках.

Після одержання повідомлення про майбутню хімічну обробку, бджоляр повинен до її початку вивести пасіку в безпечне місце або ізолювати бджіл у вуликах на термін, передбачений обмеженнями при застосуванні конкретних пестицидів. Акцентується увага на необхідності прийняття мір по охороні бджіл від можливого отруєння.

На тарних етикетках пестицидів і агрохімікатів в обов'язковому порядку повинні бути вказані номери державної реєстрації цих засобів, а також інформація про клас небезпечності для бджіл («небезпечний для бджіл» або «безпечний для бджіл»).

Обробку нектароносів проводять у період відсутності льоту бджіл у ранкові та вечірні години. Допускається проведення їх в денний час, в похмуру прохолодну погоду, коли бджоли не вилітають із вулика.

Згідно статті 38 Закону України «Про бджільництво» відповідальність за порушення законодавства в галузі бджільництва несуть особи, винні у неповідомленні (приховуванні) або наданні неправдивої інформації про виникнення загрози бджолам при застосуванні засобів захисту рослин.

Під час цвітіння плодово-ягідних рослин, ріпаку, гірчиці не можна проводити обробку пестицидами, інакше квітки можуть отримати опік, а бджоли і інші корисні комахи-обпилювачі загинути. Обробку потрібно проводити у фазу бутонізації і до цвітіння.

Асортимент пестицидів, засоби застосування та кратність обробок повинні відповідати «Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні». Згідно ст.21 ЗУ «Про захист рослин», ст.11 ЗУ «Про пестициди і агрохімікати», працівники, які працюють з пестицидами і агрохімікатами, повинні мати посвідчення про право роботи з пестицидами.

Порушення законодавства про захист рослин тягне за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність, передбачену ст.21 ЗУ «Про захист рослин», ст.38 ЗУ «Про бджільництво» та Кодексу України про адміністративні правопорушення.

За детальною інформацією та консультаціями звертайтеся:

Управління фітосанітарної безпеки Головного управління Держпродспоживслужби в

Тернопільській області

м.Тернопіль вул. Чернівецька 24

(0352) 52-18-14